

Eugenia Barda: Strategie akulturace a zvládání akulturačního stresu z pohledu studentů s migrační zkušeností. Bakalářská práce.

Oponentský posudek

Bakalářská práce Eugenie Barda je kvalitativním výzkumem copingových strategií zahraničních studentů českých vysokých škol. Autorka v úvodu popisuje, že toto téma je jí blízké díky osobní zkušenosti s danou problematikou – sama je studentkou/migrantkou z jedné ze zemí bývalého sovětského svazu. Rozhovory sbírala mezi studenty ze stejné oblasti, probíhaly v ruštině, tj. v mateřském jazyce respondentů i tazatelky.

Práce je postavena dostatečných teoretických základech získaných studiem české i zahraniční literatury. Autorka se orientuje v problematice přistěhovalectví mladých dospělých, studentů VŠ, i v problematice strategií zvládání obtížných životních zkušeností, tzv. copingových strategií. Velká pozornost je věnována hlavně problematice akulturace zahraničních studentů vysokých škol. Autorka uvádí, že v Čechách je tato oblast poměrně málo probádaná, opírá se proto především o americké studie. Copingovým strategiím je věnován trochu menší prostor, než si, dle mého názoru, zasloužily.

Problematika, kterou si autorka pro svou bakalářskou práci vybrala, je velmi široká a zasahuje do mnoha oblastí. Ve výzkumu způsobů zvládání akulturačního stresu zahraničních vysokoškolských studentů je třeba vzít v úvahu nejen otázku stresu způsobeného samotným faktem života mimo vlast a v cizojazyčném prostředí, roli zde hrají i stresové faktory, které musí zvládat i čeští vysokoškolští studenti, kteří studují v jiném městě, než dosud žili. Rozvolnění režimu povinné docházky, absence dennodenního rodičovského dohledu, potřeba plánovat si samostatně studijní i volný čas, samostatně zajišťovat některé potřeby běžného života (např. bydlení, nákupy, vaření apod.), často potřeba přivydělávat si, mnohdy kulturní šok z velkoměstského života atd., to vše jsou styčné body akulturačního stresu všech vysokoškolských studentů. To vše ještě v období ranné dospělosti, kdy člověk často hledá sám sebe i oblast, které se chce profesně věnovat. U zahraničních studentů jsou tato témata samozřejmě umocněna nutností dorozumívat se nemateřským jazykem, velkou vzdáleností rodinného zázemí, nutností nostrifikace dosavadního vzdělání atd.

Oddělit stresové faktory vyplývající čistě ze situace studenta-migranta od stresů jakéhokoli studenta vysoké školy, je dle mého názoru nesmírně obtížné a zasloužilo by si možná v budoucnu komparativní studii. Takovýto rozsah a hloubku samozřejmě bakalářská práce nemá a nemůže mít. Na daném formátu se autorka s danou problematikou popasovala se ctí a poctivě.

Teoretická část bakalářské je kvalitně zpracovaná, úměrná formátu práce a prezentovaná fakta jsou relevantní tématu práce. Více pozornosti by si zasloužila problematika copingových strategií, chybí hlubší úvaha nad stresory, které přináší studium na VŠ bez ohledu na fakt migrace.

Stěžejní částí práce je část praktická, v níž autorka popisuje svůj výzkum. Jedná se o kvalitativní výzkum, analýzu polostrukturovaných rozhovorů. Rozhovory byly vedeny na základě předem definovaných klíčových témat, oblastí a byly vedeny i analyzovány v ruštině. Ruština je mateřským jazykem, či druhým jazykem, autorky i respondentů, díky čemuž nedošlo ke zkreslení informací pro jazykovou nezdatnost některého ze zúčastněných. V bakalářské práci jsou již výroky respondentů přeloženy do češtiny.

Respondenti byli vybráni na základě předem určených kategorií (délka pobytu v ČR nad 2 roky, studium veřejné VŠ v ČR, znalost ruštiny) z nejpočetnější jazykové skupiny zahraničních studentů v ČR, skupiny studentů ze zemí bývalého Sovětského svazu.

Rozhovory byly analyzovány pomocí programu MAXQDA, výsledky analýzy byly kategorizovány a podrobně popsány. Autorka sledovala jak kategorie stresových faktorů, tak copingové strategie jednotlivých respondentů v daných stresových situacích.

Analytické postupy použité v praktické části jsou adekvátní a přiměřeně hluboké. Práci uzavírá diskuse, kde se základní výsledky konfrontují se zpracováním tématu v literatuře, která byla představena v teoretické části. Autorka zde polemizuje s vnímáním copingové strategie zaměřené na emoce jako strategie únikové (jak uvádí literatura). S tímto názorem souhlasím, strategie zaměřená na emoce nemusí sice znamenat posun v řešení problému, ale existují i situace, které řešit nelze (např. úmrtí blízké osoby) a je třeba se pouze vyrovnat s emocemi, které daná situace přináší. V případě respondentů výzkumu šlo při volbě strategií zaměřených na emoce obvykle o přechodnou strategii, která jim umožnila redukovat stres, nabrat psychické síly a potom zvolit nějakou strategii zaměřenou na problém, což je z psychologického hlediska adekvátní řešení.

Bakalářská práce je formálně ucelená, rozsah zpracovaného materiálu je dostatečný, literatura je dostačující a poctivě citována. Bohužel se v práci objevují překlady, občasné chyby a jazykové neobratnosti dané faktem, že čeština není mateřským jazykem autorky.

Oceňuji praktický přínos práce – v aktuální situaci, kdy migrace a imigrace jsou velmi diskutovaným společenským a politickým tématem, může být výzkum způsobů zvládnání stresových faktorů zahraničních studentů, byť tak malého rozsahu, jaký bakalářská práce může obsáhnout, významným podnětem pro další, rozsáhlejší výzkumy této problematiky.

Jak již bylo uvedeno výše, bylo by dobré prozkoumat a porovnat rozdíl a/nebo shodu zvládnání akulturačního stresu (neboť při stěhování do velkoměsta a při přechodu na vysokou školu lze v jistém smyslu též hovořit o akulturaci) českých a zahraničních studentů VŠ. Stejně tak by bylo zajímavé sledovat i zahraniční studenty z jiné kulturně jazykové oblasti – sami respondenti často uváděli specifičnost Rusů, která samozřejmě ovlivňuje jak vnímání stresových faktorů, tak volbu copingových strategií.

Doporučuji práci k obhajobě.

10.9.2017 v Praze

Mgr., MgA. Markéta Čermáková